ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ

NUTQIY KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHNING METODIK TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH (TIBBIY OLIY TA'LIM TALABALARI MISOLIDA)

Fayzullayev Sarvar Ibrohim o'g'li – o'qituvchi
Toshkent davlat tibbiyot universiteti (Toshkent, O'zbekiston)

Annotatsiya. *Ushbu maqolada tibbiy oliy ta'lim muassasalari talabalarining nutqiy kompetensiyasini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Nutqiy kompetensiya tibbiyot mutaxassisining kasbiy faoliyatida muhim o'rin tutadi, chunki shifokor bemor bilan samarali muloqot qila olishi, ilmiy hamkorlar bilan to'g'ri fikr almashishi hamda hujjatlar yuritishda aniq ifodalanishi zarur. Maqolada nutqiy kompetensiyani rivojlantirishning metodik tizimi, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va amaliy mashg'ulotlar orqali takomillashtirish yo'llari tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *nutqiy kompetensiya, tibbiy ta'lim, metodik tizim, kommunikativ ko'nikma, pedagogik texnologiyalar.*

IMPROVEMENT OF THE METHODOLOGICAL SYSTEM FOR DEVELOPING SPEECH COMPETENCE (ON THE EXAMPLE OF MEDICAL STUDENTS)

Fayzullayev Sarvar Ibrohimovich – teacher
Tashkent state medical university (Tashkent, Uzbekistan)

Abstract *This article discusses the issues of developing speech competence of students of higher medical education institutions. Speech competence plays an important role in the professional activities of a medical specialist, since a doctor must be able to communicate effectively with a patient, correctly exchange ideas with scientific colleagues, and clearly express himself in documentation. The article analyzes the methodological system for developing speech competence, ways to improve it through modern pedagogical technologies and practical training.*

Keywords: *speech competence, medical education, methodological system, communicative skills, pedagogical technologies.*

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ РАЗВИТИЯ РЕЧЕВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ (НА ПРИМЕРЕ СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ)

Файзуллаев Сарвар Иброхимович – учитель
Ташкентский государственный медицинский университет (Ташкент, Узбекистан)

Аннотация. *В данной статье рассматриваются вопросы развития речевой компетентности студентов высших медицинских учебных заведений. Речевая компетентность играет важную роль в профессиональной деятельности медицинского специалиста, поскольку врач должен уметь эффективно общаться с пациентом, корректно обмениваться идеями с коллегами, четко излагать свои мысли в документации. В статье анализируется методическая система развития речевой компетентности, пути ее совершенствования посредством современных педагогических технологий и практического обучения.*

Ключевые слова: *речевая компетентность, медицинское образование, методическая система, коммуникативные умения, педагогические технологии.*

Kirish. Globalizatsiya jarayonida tibbiy ta'lim jarayonida nafaqat kasbiy bilimlar, balki samarali muloqot olib borish ko'nikmalari ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shifokorning bemor bilan muloqoti, kasbiy suhbatlar, xalqaro ilmiy hamkorlik nutqiy kompetensiyani talab qiladi. Shu sababli tibbiy OTMlarda talabalar nutqiy kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish bugungi kundagi dolzarb masalalardan biridir.

Asosiy qism. 1. Nutqiy kompetensiyaning mohiyati va uning vazifa va tamoyillari quyidagilardan iborat:

Nutqiy kompetensiya - bu shaxsning og'zaki va yozma shaklda to'g'ri, aniq va ta'sirchan fikr bildirish qobiliyatidir. Tibbiyot sohasida bu kompetensiya kasbiy terminologiyani o'zlashtirish, bemor bilan muloqot qilish, hujjatlarni to'g'ri yuritish va ilmiy-ijodiy faoliyatni samarali tashkil etishda zarurdir.

2. Tibbiy ta’lim jarayonida nutqiy kompetensiyaning o‘rni;

Tibbiy OTM talabalari ko‘pincha lotincha va inglizcha terminologiyadan foydalanadilar. Shu bois ularda ikki va ko‘p tilli nutqiy ko‘nikmalarni shakllantirish zarur. Kasbiy suhbatlar, klinik mashg‘ulotlar, seminar va amaliy darslar nutqiy kompetensiyani rivojlantirish uchun qulay imkoniyatdir.

3. Nutqiy kompetensiyani rivojlantirishning metodik tizimi;

Metodik tizim quyidagi asosiy tarkibiy qismlarni o‘z ichiga oladi:

Maqsad - talabalarni kasbiy muloqotga tayyorlash, ilmiy va klinik nutq madaniyatini shakllantirish.

Mazmun - tibbiy terminologiya, kommunikativ vaziyatlar, rolli o‘yinlar, klinik suhbatlar.

Metodlar - interaktiv metodlar (debat, trening, rolli o‘yinlar), axborot texnologiyalari (onlayn ta’lim, multimedia vositalari), integrativ yondashuv (til + tibbiy fanlar uyg‘unligi).

Vositalar - o‘quv qo‘llanmalar, elektron resurslar, virtual bemor simulyatsiyalari.

Natija - talabada nutqiy kompetensiyaning rivojlanishi va mustahkamlanishi.

4. Amaliy tavsiyalar;

Klinik amaliyot darslarida talabalar o‘zaro bemor va shifokor rolini bajarib, kasbiy muloqot ko‘nikmalarini mashq qilishlari lozim.

Ilmiy maqola yozish va taqdimot qilish topshiriqlari talabalarni yozma nutq madaniyatiga o‘rgatadi. Multimediali darslar va simulyatsiya dasturlari nutqiy vaziyatlarni real hayotga yaqinlashtiradi.

5. Nutqiy kompetensiyani rivojlantirishda o‘qituvchining roli;

O‘qituvchi tibbiy terminologiyani nafaqat nazariy, balki amaliy vaziyatlarda ham qo‘llashni o‘rgatishi zarur. U talabalarni interfaol mashg‘ulotlarga jalb etib, suhbatlar, bahs-munozaralar va rolli o‘yinlar orqali nutqiy kompetensiyani mustahkamlashi mumkin. Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish, masalan, “Case-study” yoki “Problem-based learning” metodlari orqali talabalarni mustaqil fikrlash va o‘z nuqtayi nazarini asoslab berishga o‘rgatadi.

6. Xalqaro tajriba;

Xorijiy tibbiy universitetlarda talabalarning nutqiy kompetensiyasini oshirish uchun:

- CLIL (Content and Language Integrated Learning) yondashuvi qo‘llaniladi. Ya’ni, tibbiy fanlar chet tillarida o‘qitilib, talabalar bir vaqtning o‘zida ham kasbiy bilim, ham til ko‘nikmasini egallaydi.

- OSCE (Objective Structured Clinical Examination) sinovlarida talabalar nafaqat kasbiy bilimlari, balki bemor bilan muloqot qilish madaniyatini ham namoyish etadilar.

- Simulyatsiya markazlari yordamida talabalarda real hayotiy nutqiy vaziyatlarga tayyorgarlik yaratiladi.

7. Raqamli texnologiyalarning o‘rni;

Bugungi kunda raqamli ta’lim platformalari nutqiy kompetensiyani rivojlantirishda keng qo‘llanilmoqda:

- Onlayn forumlar va videokonferensiyalar orqali talabalar muloqot qila oladi.

- Mobil ilovalar (Quizlet, Kahoot, Duolingo Medical English) tibbiy terminologiyani yod olish va amaliyotda qo‘llash imkonini beradi.

- Sun’iy intellekt vositalari yordamida talabalar nutqlarini avtomatik tahlil qilish va fikr bildirish orqali o‘z ustida ishlashlari mumkin.

8. Natijadorlik mezonlari;

Nutqiy kompetensiyani rivojlantirish samaradorligini aniqlash uchun quyidagi mezonlar qo‘llaniladi:

- Talabaning tibbiy terminlarni to‘g‘ri va o‘rinli ishlatishi;

- Og‘zaki nutqda bemor va shifokor o‘rtasida muloqotning madaniyatga mos bo‘lishi;

- Yozma nutqda ilmiy uslubga amal qilish;

- Multimodal taqdimotlarda fikrni aniq, lo‘nda va mantiqan bayon qilish.

Amaliy tavsiyalar

1. Klinik mashg‘ulotlarda nutqiy trening - talabalar “shifokor-bemor” rollarini bajarib, real hayotdagi kommunikativ vaziyatlarni mashq qilishlari kerak.

2. Interfaol metodlar - debat, munozara, rolli o‘yin va “Case-study” usullari yordamida talabalar erkin fikr bildirish va terminlardan to‘g‘ri foydalanishga o‘rganadilar.

3. Chet tillaridan foydalanish - lotin va ingliz tilidagi tibbiy terminlar bilan muntazam ishlash, ikki yoki ko‘p tilli lug‘atlar bilan ishlash ko‘nikmasini mustahkamlash.

4. Ilmiy faoliyatga jalb qilish - talabalarni kichik maqolalar, taqdimotlar va konferensiya chiqishlari tayyorlashga o‘rgatish orqali yozma va og‘zaki nutqiy kompetensiyalar rivojlantiriladi.

5. Raqamli vositalardan foydalanish - multimedia darslari, simulyatsiya dasturlari va mobil ilovalar yordamida nutqiy kompetensiya yanada samarali rivojlanadi.

6. Nutqiy baholash tizimi - talabalar nutqiy chiqishlari maxsus mezonlar asosida (aniqlik, terminlarning to‘g‘riligiga, muloqot madaniyatiga rioya qilish) muntazam baholab borilishi lozim.

Xulosa. Tibbiy OTM talabalarining nutqiy kompetensiyasini rivojlantirish kasbiy tayyorgarlikning ajralmas qismidir. Metodik tizimni takomillashtirish orqali shifokorlarning bemor bilan samarali muloqot qilish, ilmiy faoliyat olib borish va hujjatlarni yuritishda yuqori darajaga erishishlari ta’minlanadi. Nutqiy kompetensiya - bu nafaqat til ko‘nikmasi, balki shifokor kasbining axloqiy va madaniy jihatlariga ham bevosita bog‘liq ko‘nikmadir.

- Nutqiy kompetensiya tibbiyot sohasida nafaqat ilmiy faoliyat, balki shifokor-bemor o‘rtasidagi samarali muloqotning ham asosi hisoblanadi.

- Tibbiy OTMlarda nutqiy kompetensiyani rivojlantirishga qaratilgan metodik tizimni takomillashtirish zamonaviy pedagogik yondashuvlarni talab qiladi.

- Interfaol metodlar, raqamli texnologiyalar va xalqaro tajribaga asoslangan mashg‘ulotlar orqali talabalar kasbiy nutq madaniyatiga ega bo‘lib boradilar.

- Natijada, kelajak shifokorlari bemor bilan to‘g‘ri muloqot qila oladigan, ilmiy fikrni ravon bayon eta oladigan va hujjatlarni to‘g‘ri yurita oladigan malakali mutaxassislar sifatida shakllanadi.

ADABIYOTLAR

1. Xolmatova N. “Nutqiy kompetensiyani rivojlantirish metodlari”, Pedagogika jurnali, 2023.
2. Karimov Sh. “Tibbiy ta’limda kommunikativ yondashuv”, Toshkent, 2022.
3. Richards J. “Communicative Language Teaching: Today and Tomorrow”, Cambridge, 2021.
4. O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim konsepsiyasi, 2020.
5. Israilova, I., Gulfura, T., Patima, T., Gulbakhor, M., & Sarvar, F. (2021). Medical english learning through authentic movies: extra-linguistic factors contributing to the study of medical terminology. *Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities*, *1*(1.5 Pedagogical sciences).
6. Fayzullaev, S. (2023). Improving the methodology of teaching foreign languages based on the competence approach in the higher medical education system. *Новости образования: исследование в XXI веке*, *1*(9), 697-700.
7. Бухарова, Н. Г., & Файзуллаев, С. И. У. (2021). Дискурс-анализ как средство восприятия устной речи. *Вестник науки и образования*, (2-3 (105)), 17-19.
8. Fayzullayev, S. I. (2024). Ways of effective use of educational methods and its effectiveness. *Pedagogika, psixologiya va ijtimoiy tadqiqotlar| journal of pedagogy, psychology and social research*, *3*(4), 185-189.
9. Fayzullayev, S. (2023). Mechanism of integrated teaching of speech competence in uzbek and english languages in medicine.
10. Sarvar, F. (2022). Mechanism of integrated teaching of speech competence in Uzbek and English languages in medicine Tashkent Medical Academy. *Global Scientific Review*, *10*, 188-191.
11. Fayzullayev, S. (2022). Methods to imrove english in medical institutions. In *Collection of materials international scientific and practical conference" Modern scientific research in medicine: current issues, achievements and innovations*.
12. Fayzullayev, S. (2023). *Ingliz tilida tibbiyot terminologiyasining tutgan o‘rni. Scientific impulse, 1 (10), 364–367*.
13. Файзуллаев, С. И. (2024). Общая история латинского языка и медицинской терминологии и ее значение. *Academic research in educational sciences*, (1), 445-454.
14. Fayzullayev, S. (2023). The place of uzbek language in learning latin and medical terminology. *Academic research in educational sciences*, *4*(tma conference), 163-166.
15. Fayzullayev, S. I. U. (2024). Methods of how to improve students’ knowledge and skills. *American journal of modern world sciences*, *1*(2), 172-181.
16. Fayzullayev, S. (2024). Healing legacies: exploring the influence of latin and greek mythology on medicine”. *Academic research in educational sciences*, (1), 497-508.
17. Fayzullayev, S. I., & Fayzullayeva, S. A. Q. (2024). The role of linguosyntactic tests in russian as a foreign language in determining the level of language proficiency at advanced stages of learning. *Academic research in educational sciences*, (1), 455-460.
18. Fayzullaev, s., & duldulova, n. (2025). Improving the methodological system for developing of the verbal competence of medical students through educational tasks in the higher educational system. *Modern scientific research international scientific journal*, *3*(3), 134-144.
19. Fayzullaev S. (2025). How to Improve the Methodological System for Developing the Speech Competence of Medical Students Through Educational Tasks. *American Journal of Education and Evaluation Studies*, *2*(3), 162–168. Retrieved from https://semantjournals.org/index.php/AJEES/article/view/1318
20. O.A.Muxammedova. Development of Russian-Language Competence of Medical Students. SJIF Impact Factor (2022):5.517 ISSN Online: 2770-2367.
21. O‘G‘Li, F. S. I. (2025). Tibbiy oliy ta’lim muassasalari talabalarining nutqiy kompetensiyasini o ‘quv topshiriqlari orqali rivojlantirishning metodik tizimini takomillashtirish. *Строительство и образование*, *4*(1), 58-63.